

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ СПОРТСМЕНІВ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ СПОРТИВНОЇ КАР'ЄРИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Арабаджи Т.Д.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Процес сучасної професійної підготовки спортсменів породжує низку серйозних проблем, пов'язаних із науковим, методичним, психолого-педагогічним забезпеченням належного рівня навчання та виховання спортсменів, забезпеченням бажаних спортивних результатів та досягнень (Т.Т. Джамгаров, Р.М. Загайнов, Є.П. Ільїн, Б.Дж. Кретти, А.Ц. Пуни, П.А. Рудик, В.И. Румянцева, Н.Б. Стамбулова, Р.С. Уэйпберг, О.А. Чернишова та ін.). Комерціалізація спорту загострює такі проблеми, як споживче ставлення до спортсменів, вимоги досягнення «перемоги заради перемоги», незважаючи на її ціну та втрату здоров'я спортсменами, а також проблеми матеріального стимулювання спортсменів, їх соціального захисту, розвитку не тільки професійного, але й масового і дитячого спорту тощо. Прагнення перемоги – відмінна особливість спорту. Але все більша комерціалізація спорту призводить до того, що спортсмен розглядається тільки як засіб, знаряддя перемоги, і доки він дає потрібні результати, їм опікуються. Багатьох спортсменів чекає невизначеність після закінчення спортивної кар'єри.

Оскільки спортсмен частіш за все, як і люди інших спеціальностей, починає свій професійний шлях ще з дитинства, він так вживається в нього, набуває такого досвіду і професійних суто спортивних, досить специфічних знань і навичок, що перехід до нової сфери діяльності, стає для нього складним і досить болючим.

Протилежний підхід до професійної підготовки спортсменів можливий завдяки гуманізації спорту. Гуманістичний підхід передбачає розвиток особистості спортсмена, забезпечення перемоги шляхом максимального розвитку здібностей людини, укріплення здоров'я та ін., відповідає ідеям гуманістичного підходу у спорті й формування у процесі підготовки спортсменів їх готовності до професійного самовизначення після закінчення спортивної кар'єри. Перед кожним спортсменом свого часу постають проблеми самовизначення у своєму подальшому житті після закінчення спортивної кар'єри, вибору нової професійної діяльності. Цей вибір має величезне значення як для самої людини, так і суспільства в цілому. Для спортсмена – це можливість «знайти себе» у новій професії, запорука досягнення успіху в ній та реалізація важливих життєвих цілей. Для суспільства правильне професійне самовизначення людини є важливим тому, що у такому випадку вона здатна приносити найбільшу користь процесам функціонування і розвитку обраної нею сфери суспільного виробництва у самому широкому розумінні цього поняття.

Проводити педагогічну роботу зі спортсменами з формування готовності до професійного самовизначення після закінчення спортивної кар'єри важливо саме у період їх активного заняття спортом. Тоді спортсмени підйдуть до етапу закінчення спортивної кар'єри з певним життєвим та професійним планом, будуть почуватися упевненими у собі, чітко знатимуть, що і як вони будуть робити після спортивної кар'єри. Саме така робота виявиться найкращою запорукою нових професійних успіхів колишніх спортсменів та профілактикою негативних наслідків дезорієнтації та кризи закінчення спортивної кар'єри.

Основними завданнями формування готовності до професійного самовизначення спортсменів після закінчення спортивної кар'єри є: інформування спортсменів щодо особливостей професійного самовизначення, їх активізація у професійному самовизначенні; розвиток здібностей спортсменів до самопізнання, самооцінювання і саморозвитку; забезпечення психологічного, емоційного прийняття ситуації закінчення спортивної кар'єри й необхідності формування готовності до нового професійного самовизначення.